

jak np. Artur Semrau, który popełnił dość poważne błędy interpretacyjne, dotyczące topografii i układu przestrzennego zamku krzyżackiego w Toruniu. W kolejnym rozdziale zajęto się rozmieszczeniem i układem przestrzennym przedzamczy, które według źródeł pisanych znacznie odbiegały od wyobrażeń, jakie na ten temat przedstawiano w dotychczasowej historiografii. Pod uwagę zostało tutaj wzięte nazewnictwo poszczególnych budynków, takich jak: gmachy dostojników, „domy letnie”, kaplice, infirmerie, mieszkania dienerów, łaźnie, czy też budynki gospodarcze.

W ostatnim, piątym rozdziale książki autorzy przedstawili analizę nomenklatury i układu przestrzennego wewnątrz oraz zewnętrznych zabudowań zamków wysokich. Omówiono tu całą gamę pomieszczeń, począwszy od piwnic, poprzez parter i pierwsze piętro, na strychach kończąc. Należy do nich zaliczyć krużganki, refektarze, komnaty dostojników, skarbcce, kancelarie i archiwa, zbrojownie i mury obronne wraz z wieżami.

Całość uzupełnia bogata bibliografia ujawniająca szeroką kwerendę archiwalną i biblioteczną.

Mikołaj Tomaszewski (Toruń)

Andrzej Radziwiński, *Kobieta w średniowiecznej Europie*, Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 2012, ss. 351

Obszerna książka o charakterze popularnonaukowym ukazała się nakładem Wydawnictwa Naukowego Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Pracę rozpoczyna wstęp, w którym autor podkreślił dotychczasowy brak w polskiej historiografii książki poświęconej historii kobiet w średniowiecznej Europie. Wybrane zagadnienia odnoszące się do różnych sfer życia kobiety w wiekach średnich zostały przedstawione w dziewiętnastu rozdziałach. W pierwszym z nich przedstawiono biblijne postacie kobiece, jak również charakterystykę roli kobiety w tradycji antycznej, wczesnochrześcijańskiej, barbarzyńskiej i świecie islamu. Ponadto wskazano tu na znaczenie grzechu pierworodnego dla oceny biblijnej Ewy oraz kobiet żyjących w czasach średniowiecza. Rozdział następnny również porusza problematykę grzechu pierworodnego, niewątpliwie determinującego strach przed „płcią piękną”.

Dwie kolejne części książki prezentują dzieje kobiet we wczesnym średniowieczu, uwzględniając ich udział we władzy, pozycję w związkach małżeńskich oraz prawne podstawy funkcjonowania w społeczeństwie. Niezwykle interesujące zagadnienia poruszone zostały w rozdziale dotyczącym kobiet modlących się, w którym omówiono życie klasztorne i przedstawiono mistyczki i święte.

Kolejne dwa rozdziały prezentują wyniki badań autora dotyczących życia kobiet zamężnych na tle poglądów średniowiecznych teologów, filozofów, a także prawników na temat małżeństwa. W tej części pracy znalazły się informacje na temat życia małżeńskiego, cudzołóstwa, antykoncepcji i dzieciobójstwa. W następnych trzech częściach książki czytelnik znajdzie szereg ciekawych rozważań poświęconych kolejno: szlachciankom, chłopkom, mieszczańkom, prostytutkom, heretyczkom, czarownicom. Wiele miejsca zajmują historie kobiet oskarżonych o czarownictwo i spalonych na stosach, między innymi – starej kobiety z Waliszewa, prawdopodobnie pierwszej na ziemiach polskich skazanej na spalenie na stosie przez sąd świecki. Została ona w 1511 roku oskarżona o zniszczenie sześciu browarów za pomocą czarów. Ciekawe historie poszczególnych kobiet zamieszczono także w rozdziale poświęconym kobietom piszącym i czytającym.

Ostatni rozdział został poświęcony onomastyce kobiecych imion. Autor ustalił, że w czasach średniowiecza niezwykle popularne były imiona niemieckich świętych jak np. Matylda, Gertruda, Kunegunda czy Walburga. Oprócz nich dużą popularnością cieszyły się imiona chrześcijańskie jak Anna, Zofia, Małgorzata, a także hebrajskie (np. Judyta).

Opracowanie uzupełniają liczne ilustracje i fotografie, wybrana literatura przedmiotu, podsumowanie w językach angielskim, francuskim oraz hiszpańskim, a także indeks osobowy i geograficzny.

Mikołaj Tomaszewski (Toruń)